



Latvijas Republikas Valsts prezidenta kanceleja Prezidenta preses dienests

Pils laukums 3, Rīga-50, LV-1900, tālr. 7092122, fakss 7320404,
prese@president.lv, www.president.lv

Valsts prezidentes uzruna Eiropas Kustības Latvijā rīkotajā Latvijas sabiedrības Eiropas lietu forumā 2000.gada 24.martā

Labrīt, dāmas un kungi!

Man ir prieks Jūs sveikt šajā saietā un novēlēt jums labas sekmes turpmākajās diskusijās. Latvija pašlaik ir ļoti nozīmīgā vēsturiskās attīstības posmā. Mums ir aiz muguras ļoti intensīvs sagatavošanās darbs, kas vainagojās ar Eiropas Komisijas ļoti pozitīvu Latvijas izvērtējumu pagājušā rudenī un kam sekoja Latvijas uzaicinājums uz iestāšanās sarunām Helsinku samitā. Tie ir divi ārkārtīgi nozīmīgi soļi, tas ir liels sasniegums, un es vēlētos izteikt valsts vārdā savu atzinību visiem tiem, kas piedalījās šajā ilgstošā procesā: visiem diplomātiem ierēdņiem, speciālistiem, konsultantiem, bet vairāk par visu - arī tautas noskaņojumam un tautas atbalstam šim mērķim kā Latvijas valstij nozīmīgam.

Mēs esam uzsākuši kritisku posmu, kura laikā mūsu nākotne tiks izlemta uz labu vai uz ļaunu, jo esam pašlaik vēl kandidātvalsts, durvis ir atvērtas sarunām. Uzņemšana nebūt nav garantēta, un, pirms tā kļūs par tādu, ir nepieciešami divi priekšnoteikumi. Pirmais ir turpināt mūsu reformas, mūsu pārmaiņas, tuvošanos tiem standartiem, kas valda Eiropas Savienības valstīs, visā 31 sadaļā savos iespējamajos tur atklātās jomās un ko Eiropa dēvē par savu *acqui communautaire*. Šis *acqui* ir vērtību un pamata principu likumu kopums, kas garantē visai Eiropas Savienībai kopēju vienotu, harmoniski saskaņotu vērtību sistēmu un juridisko bāzi, kuras ietvarā Eiropas Savienības valstis saskaņo savu rīcību, sadarbojas savā starpā un, pēc kuriem vadoties, tās veido savu attīstību. Šis *acqui* franču valodā nozīmē "ieguvumu", tas ir kopības, sabiedrības ieguvums, un viņš reprezentē visu iepriekš izstrādāto sasniegumu kristalizāciju, formulējumu juridiskā valodā, bet arī visos no tā izrietošajos reglamentos un principos. Eiropas Savienība ir kopība, kurā valda šīs kopējās vērtības, ko ilgā laikā visas šīs valstis sadarbojoties ir kopīgi izveidojušas. Mums, virzoties uz Eiropas Savienību, tāpat ir jāspēj nokļūt šādā attīstības līmenī, lai varam teikt: arī mēs piederam pie šīs kopības, ne visās detaļās, piemēram, ne jau tagad ar to pašu labklājības līmeni - uz to mēs vēl gaidīsim kādu laiku. Tomēr esmu pārliecināta, ka mēs to sasniegsim.

Svarīgākais šajā brīdī - lai mēs būtu spējīgi pierādīt mūsu nākamajiem kopienas līdzlocekļiem, ka mēs iederamies viņu saimē, ka neesam tur svešķermeņi un neievedīsim tur tādas problēmas, bez kurām viņi, paldies, var ļoti labi iztikt. Jo katram savas problēmas, protams, ir tuvākas. Šajā procesā, protams, ir jāatceras tas, ka ne jau te ir runa par mūsu it kā aklu padošanos vai pakļaušanos pavēlēm vai diktātiem, ko citi mums būtu uzlikuši, kā tas diemžēl bija ilgajos Padomju Savienības laikos, kad no Maskavas nāca direktīvas: tā tas būs un punkts. Eiropas Savienība ir valstu kopiena, kur nemitīgi notiek debates un dialogs starp dalībvalstīm. Iesaistoties šajā kopienā, mēs, Latvija, iegūstam savu līdztiesīgo balsi, līdzrunāšanas tiesības, līdzteikšanu nākotnes virzībā. Mēs to spēsim darīt vēl jo labāk, ja būsīm pietiekami gudri un atjautīgi, lai saskaņotu savas vēlmes un viedokļus ar draugu un sabiedroto viedokļiem. Ja mēs, kā mazas un vēl attīstības procesā esošas valstis, varētu saskaņot savus viedokļus, pozīcijas sarunās ar lielākām un spēcīgākām Eiropas Savienības dalībvalstīm.

Gribu uzsvērt, ka mums nav jābaidās kā mazai valstij ienākt lielā kopienā, kur lielas valstis it kā automātiski nomāktu un sabradātu mūsu viedokli jeb nobīdītu mūs ēnā, ka no

vienas tirānijas austrumos mēs automātiski tiktu pakļauti Rietumos. Nekas tamlīdzīgs nedraud mūsu valstij. Eiropas Savienībā Latvijai būs iespējams piedalīties lemsanas procesos, un pie tam, kā paredzams pēc Eiropas Savienības iekšējām reformām, katrai dalībvalstij būs savs komisārs. Katrai būt līdztiesīgai un, saskaņojot savus viedokļus ar citām, noteikti tikt uzklausītai un dzirdētai.

Lielisks paraugs ir Somija kā relatīvi maza valsts, kā relatīvi vēl nesena Eiropas Savienības locekle, kas savas prezidentūras laikā spoži pierādīja, cik nozīmīgi, cik būtiski tā ir spējusi ietekmēt visā ES notiekošos politiskos procesus un tur pieņemtos lēmumus. Atgriezoties pie šī *acqui communautaire*, vēlētos vēlreiz uzsvērt: tas ir vērtību kopums, kas ar lielām pūlēm, ar smagu darbu ir izveidots un sagatavots. Mums ir bijusi izdevība to aplūkot, izvērtēt un par labu atrast. Tamdēļ mēs vēlamies tur pievienoties, ne tamdēļ, ka kāds mums to uzspiež, bet tamdēļ, ka mūsu acīs tas ir labs un vēlams - tieši tādi arī mēs vēlētos būt. Tātad te ir tie principi, uz kuriem Latvija savā dibināšanas posmā lielā mērā vadījās no pirmssākumiem. 1918. gadā dibinātā republika jau sevī iemiesoja ļoti daudzus no tiem fundamentāliem principiem, kas ir par cilvēka tiesībām: demokrātiju, vienlīdzību, tiesisku valsti. Tie ir paši galvenie stūrakmeņi Eiropas Savienības *acqui communautaire*. Mums šie drošie pamati jau ir likti, un ir likti no paša sākuma. Mēs, tātad, nedarām neko nedabīgu un jaunu. Mēs atgriežamies pie tiem principiem, uz kuriem mūsu valsts tika būvēta.

Mēs meklējam tagad vidi, kurā mēs varēsīm tos turpināt izkopt, nostiprināt, lai veidotu tādu valsti, kurā katram būtu prieks un lepnums dzīvot. Nākošo divu gadu laikā mūs sagaida intensīvas sarunas ar Eiropas Savienību.

Ļoti smaga atbildība gulsies uz mūsu pārstāvju pleciem, kas ir nozīmēti no Ārlietu ministrijas, bet viņi jau nedarbosies vieni paši. Katrā no sadaļām tie piesaistīs attiecīgās jomas speciālistus, valsts pārstāvjus un, protams, būtu ārkārtīgi svarīgi katrā no šīm sarunu fāzēm iesaistīt visu sabiedrību. Gan sabiedrību kopumā, gan nevalstiskās organizācijas. Šī procesa galamērķis visai īsā laika sprīdī būtu, atzinums no Eiropas puses, ka mēs esam gatavi, esam spējīgi, ka mūs var uzņemt. No mūsu puses, būtībā jānotiek ir tieši tam pašam. Arī mums savā zemē ir jābūt pārlicinātiem: jā, mēs esam gatavi, mēs esam spējīgi dzīvot un pārdzīvot šajā jaunajā kontekstā. Esam apmierināti ar noteikumiem, uz kādiem mēs tiekam uzņemti un saprotam, kurp mēs ejam un kāpēc. Kā vainagojums šim procesam, šķiet, diezgan skaidrs, ka Latvija izvēlēsies referendumu ceļu, lai pilnīgi droši pārbaudītu un pierādītu visas tautas atbalstu šim ļoti svarīgajam vēsturiskajam lēmumam. Lai tiktāl nokļūtu, mums ir vajadzīga sagatavošanās gan juridiskā, gan sabiedriskā plāksnē. Juridiski mūsu Satversme šādam referendumam būtībā nav gatava, jo, iestājoties Eiropas Savienībā, mums nāksies pieņemt vairāku Eiropas Savienības likumu prioritāti pār tiem principiem, kas ir izteikti un pausti Latvijas Satversmē. Tātad būs nepieciešami grozījumi Satversmē, un man šķiet svarīgi, ka mums būtu jāķeras jau tagad pie šī jautājuma risināšanas. Es personīgi vēlos jau tuvākā nākotnē konsultēties ar speciālistiem šajā jautājumā. Mums ir jāsaprot, tieši kādas izmaiņas mūsu Satversmē būs nepieciešamas, un jāsāk tām gatavoties. Tikpat svarīga un varbūt pat vēl svarīgāka ir tautas sagatavošana gaidāmajam referendumam.

Tauta būs tā, kas, ar savu balsi piedaloties, beigu beigās izlems, vai šī gatavošanās tiešām vainagosies ar mūsu iestāšanos vai nē. Dzīvojam demokrātijā, un izvēle vienmēr mums paliks. Mums izlemt dotajā brīdī - teikt "jā" vai "nē" šai pieņemšanai. Mums ir brīva izvēle. Jautājums - kā mēs gatavosimies šim ļoti svarīgam lēmumam, cik informēta ir un būs mūsu tauta, vai tās zināšanas ir pietiekami plašas visos jautājumos. Interesanti - ja Latvijā šāds referendums būtu noticis pagājušās vasaras beigās, tad mums par to vairs nebūtu jādomā, jo augusta beigās aptaujas rādīja, ka mēs jau būtu ieguvuši nepieciešamo balsu vairākumu, lai referendumu rezultāti būtu pozitīvi. Vēl arī zīmīgi, - šajās aptaujās atklājās, ka atbalsts pievienošanās ES ir tikpat nozīmīgs kā latviešu, tā nelatviešu starpā, kaut arī procentuāli skaitļi ir lielāki latviešiem. Bet arī nelatviešu starpā šis atbalsts ir pietiekami liels un nozīmīgs. Tas man šķiet ārkārtīgi svarīgs faktors - šajā ziņā mūsu

sabiedrība jau ir panākusi ļoti svarīgu un fundamentālu izejas bāzi, mums ir jau ļoti svarīga vienošanās un kopīga izpratne. Tas ir ļoti pozitīvs un nopietns acqui, ļoti vērtīgs ieguvums mūsu gatavībai, virzoties uz ES.

Vēl ko gribētu uzsvērt, ir tautas atbalsts virzībai uz ES. Latvijā tas ir ievērojami lielāks nekā mūsu kaimiņzemēs Lietuvā un Igaunijā. Kaut mēs vienmēr citējam, bieži pamatoti, savus ziemeļu kaimiņus, ka tie vairāk sasnieguši un tālāk gājuši (ar Igauniju sarunas ir sāktas agrāk par mums, un bravo viņiem par to, ka viņi to izdarīja), bet tautas atbalsts Igaunijā ir tikai nedaudz virs trešdaļas no iedzīvotājiem. Līdzīgi tas ir Lietuvā, kur, it sevišķi pēdējā laikā, manāmi ir pieaudzis eiroskeptiķu skaits.

Latvijā eiroskeptiķi tagad, kad šis process ir kļuvis aktuāls, ir vairāk dzirdami un redzami nekā agrāk, un varbūt procentuālais atbalsts ir mazliet krities. Taču es nedomāju, ka tas ir nozīmīgs faktors. Es domāju, ka eiroskepticisms attiecībā uz notiekošajiem procesiem pamatā ir veselīga lieta, tā kā tas nav tikai akls noraidījums vai novēršanās, vai demagoģiska nosodīšana, neiedziļinoties lietas būtībā. Veselīgā demokrātijā katram pilsonim ir nepieciešams veselīgs skepticisms par visu, kas notiek. Šī skepse palīdz viņam izvērtēt viņam situāciju, pieejamo informāciju, izsvērt par un pret, izlemt pašam, kuri pozitīvie elementi viņam ir svarīgi, kādas ir prioritātes, katra ieguvuma cena, vai mēs esam gatavi to maksāt, ko mēs saņemsim pretī. Tie visi ir pragmatiski, objektīvi izvērtējami jautājumi, tie ir jautājumi, uz kuriem mēs esam pelnījuši atbildes, tie ir jautājumi, uz kuriem mums būtu jāgūst atbildes, pirms mēs varētu atbildīgi stāties pie urnām, kad nāks referendumu diena. Tā būs atbildība ne tikai mums pašiem, bet arī mūsu pēcnācēju priekšā, tas būs ārkārtīgi svarīgs lēmums. Nedrīkstam to pieņemt akli kā aitu bardus sekodami cits citam, taisni otrādi - mums katram tajā svarīgā vēstures brīdī būs jābūt pilnīgi, absolūti, pamatoti pārliecinātam, ka lēmums, ko pieņemam, ir tas labākais pieņemamais tajā brīdī. Tāds lēmums, kas nodrošina mūsu tautas attīstību, drošību, nākotnes izredzes.

Starp jautājumiem, kas šajā īsajā laika posmā būs jāiztirzā, būs tādi, kas būs viegli risināmi, par kuriem atbildes tikpat kā ir rokā un likumdošana saskaņota. Tās ir tā sauktās vieglās sadaļas. Bet ir citi jautājumi, kas būs visai smagi, un kur mūsu sarunas ar ES balstīsies uz ļoti smagu un rūpīgu darbu, kas būs jāveic šeit pat Latvijā, mums pašiem izgudrojot, kādas ir mūsu prioritātes, mūsu nākotnes stratēģijas un kādu taktiku mēs vēlamies pielietot dažādos sektoros, kā mums dotā brīdī rīkoties, kur būt stingrākiem savās prasībās, kur būt gataviem vieglāk pielāgoties, kur prasīt pārejas periodus utt.

Es domāju, visiem ir labi zināms, ka viens no grūtākajiem jautājumiem ir lauksaimniecība un tās attīstība. Lauksaimniecība ir bijusi klupšanas akmens gandrīz katrai jaunai valstij, pievienojoties ES. Vēl vairāk - lauksaimniecība ir ārkārtīgi svarīga problēma visai ES eksistencei un tās pastāvēšanai.

Vēstures gaitā ir ieviesušās parašās, reglamenti, nostājas, kam ir specifiskas vēsturiskas bāzes, kas pārstāv atsevišķu valstu specifiskās intereses, ko tās bija pratušas aizstāvēt un iestrādāt ES likumdošanā. Pašlaik ES šajā jautājumā risina ļoti dziļas, sāpīgas un asas debates. Gluži tādām pašām, es paredzu, būs jānotiek arī Latvijā. Mums šeit izlemjot, kāda būs mūsu lauksaimniecības politika, kā mēs viņu varam cerēt saskaņot ar Eiropas Savienības politiku.

Protams, arī pēc iestāšanās mums ir jāsaprot, ka šajā jautājumā ar iestāšanos viss nebūs atrisināts - būs jāturpina cīnīties tālāk. Ja, piemēram, padomājam, ka no Acqui, kuru pilnībā pieņemam un kas attiecas uz vispārējiem principiem par demokrātiju, par tiesiskumu, domu un pulcēšanās brīvību utt. Paraudzīsimies konkrēti, piemēram, uz subsīdijām lauksaimniecības produktiem. Konstatējam, ka paši francūži atzīstas, - lai vienu govslomu nogādātu līdz tirgus skārņa plauktiem, uz to subsīdiju lielums ir gandrīz tikpat liels kā tad, ja tas lops būtu aizvizināts uz Mēnesi un atpakaļ. Ir skaidrs, ka ir tādi aspekti no līdzšinējās attīstības, kas ir pamatoti zināmu attīstītu valstu vērtībās un specifiskā, kas bija pamatoti politiskā un vēsturiskajā kontekstā, bet kas nav ierakstīti, tā teikt, "cementā" un iekalti "granītā" uz mūžiem, un nākotnē var tikt nopietni pārvērtēti. Jūs būsiet arī

dzirdējuši, ka pašlaik Eiropas Savienības valstu vidū rit nopietnas sarunas par to, kā saskaņot lauksaimniecības jautājumus starp jaunajām kandidātvalstīm Austrumeiropā, kurās lauksaimniecība ieņem ļoti ievērojamu vietu tautsaimniecībā, un dalībvalstīm Rietumeiropā, kur pieci procenti no visiem iedzīvotājiem ne tik vien apgādā savu zemi ar pārtiku, bet saražo ievērojamu pārtikas pārprodukciju.

Jūs būsiet dzirdējuši debates, ka Eiropas Savienība nez vai būs spējīga sniegt jaunajām kandidātvalstīm tās pašas subsīdijas tajos pašos, diezgan pasakainos, apmēros, kādus tā līdz šim bija dāvājusi savām valstīm. Radīsies vesela virkne nopietnu problēmu, un es esmu pārliecināta, ka jūs par tām debatēsiet arī vēlāk šajā konferencē. Tās ir konkrētas praktiskas lietas, kas būs daļa no mūsu dzīves tagad un vienmēr uz priekšu gan šajā sagatavošanās posmā, gan arī vēlāk pēc mūsu pievienošanās Eiropas Savienībai. Nebūs tā - aizslēgsim vākus katrai sarunu sadaļai, un tad priecīgi iesim mājās un dzīvosim laimīgi, kā pasakās, tāpat tālāk. Pats pielāgošanās, izvērtēšanas un pārdzīvošanas, kā arī konkurences moments būs daļa no mūsu dzīves. Tā būs mūžīgi mūžos, kamēr vien šī sistēma, kāda pašlaik valda Eiropā, pastāvēs.

Mums jābūt gataviem pašiem būt skaidrībā par to, kas mēs esam, ko vēlamies un kā gribam attīstīties. Tas ir mūsu pienākums un mūsu privilēģija. Neviens cits to mūsu vietā nedarīs, neuzminēs mūsu vēlmes, nedz arī uzspiedīs mums savas. Mums pašiem ir jātiek skaidrībā par savām prioritātēm un savu programmu. Mums jābūt gataviem šīs prioritātes aizstāvēt, un īstenot programmu saskaņā, sadarbībā, dialogā, sāncensībā ar visiem citiem. Un tas nav nekas nenormāls, tas ir pilnīgi dabīgi. Tā ir dzīve, kas mūs sagaida. Es priecājos par lielo interesi, kas ir izrādīta par šiem jautājumiem. Es apsveicu šo nevalstisko organizāciju par tās mērķiem un centieniem.

Es apsveicu visus šīs konferences rīkotājus un dalībniekus. Es uzskatu, - jūs darāt nepieciešamu, svarīgu un svētīgu darbu. Lai jums labi veicas! Lai mums visiem labi veicas!